

Bokmeldinger:

Ingie Hovland:

Mission Station Christianity: Norwegian Missionaries in Colonial Natal and Zululand, Southern Africa 1850-1890. Leiden & Boston: Brill, 2013 (Studies in Christian Mission, 44). Xii + 263 pp. ISBN 978-90-04-25488-6. US\$ 141,00 (hb).

Bokmelding skrevet av professor Knut Holter, Misjonshøgskolen

I norsk misjonshistorie er Umphumulo (sammen med Mangarano på Madagaskar) som bibelvers å regne, et lokalt, afrikansk stedsnavn som like fullt er kjent av mange og fullt av assosiasjoner: Det norske misjonsselskaps første misjonsstasjon, fremdeles bisesete og i mange år presteskole for den lutherske kirken i Sør-Afrika. Ingie Hovland tilhører nest siste kull i en lang serie av misjonærbarn som hadde deler av oppveksten på Umphumulo, i hennes tilfelle på siste halvdel av 1980-tallet. I denne boken vender hun så tilbake til barndommens misjonsstasjon, nå med antropologens øyne (Ph.D. fra School of Oriental and African Studies, University of London). Formålet med gjervisitten er – med verktøy fra historisk antropologi – å analysere ideer og praksiser hos

de første par generasjoner av norske misjonærer som arbeidet Natal og Zululand, det vil si fra om lag 1850 og fire tiår fremover.

Bokens særlige fokus er da nettopp misjonsstasjonen – ikke minst Umphumulo, men også noen av de andre norske stasjonene – og Hovlands primære forskningsfokus er hvordan misjonærenes forståelse av tro og tjeneste former (ideen om) stasjonen, men også den andre veien, hvordan det stedet misjonærene skapte kom til å forme en slags «misjonsstasjonskristendom». Dette danner så rammen rundt diskusjon av en rekke spørsmål. Ett eksempel er hvorfor misjonærene i det hele tatt valgte en stasjonsstrategi, det vil si en konsentrasjon om arbeidet på stasjonen, mot hjemmeledelsens ønske om en mer oppsøkende

praksis der misjonærene kunne turnere større områder. Et annet eksempel er den nølende holdning – igjen mot hjemmeledelsens ønske – misjonærene viste i forhold til det å gjøre bruk av afrikanere som evangelister og prester, til tross for at noen kandidater – om enn ikke mange – var tilgjengelige. Et tredje eksempel er den økende støtte og etter hvert teologiske legitimering et flertall av misjonærene ser ut til å ha uttrykt i forhold til den britiske koloniseringen og bevisste ødeleggelsen av zulukungedømmet.

Dette er en god og velskrevet bok. Den er god i den forstand at den er nær kildene (norsk arkivmateriale, publiserte misjonærrapporter) og relevante analytiske diskurser (kristendomsantropologi, histor-

isk antropologi, Sør- Afrikas historie), og slikt sett er i stand til skape ny kunnskap og forståelse i forhold til et kildemateriale som til nå primært er blitt lest av historikere. Og videre, boken er velskrevet, med en god organisering av diskusjonen, klart avgrensede kapitler og samtidig gode overgangstekster, og ikke minst det at metodediskusjonen ikke er klumpet sammen som et uoverstigelig første eller andre kapittel, men er plassert i korte avsnitt utover i boken der den tematisk hører hjemme.

Dette er en bok det har vært en sann fornøyelse å lese, og den fortjener en bred leserkrets. Dessverre vil nok den brillske prisen forhindre de fleste afrikanske universitets- og seminarbibliotek i å kjøpe den.

Øyvind Dahl:

Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon. 313 p. Oslo: Gyldendal Akademisk 2013. ISBN13: 9788205446847, Kr 323 (nettpris)

Bokmelding skrevet av Knud Jørgensen

Mitt første møte med Øyvind Dahl handlet om Madagaskar. Jeg både lyttet og leste og opplevde at Dahl var en ekte grensegjenger mellom to land og to kulturer.

Tittelen på hans første bok om interkulturell kommunikasjon, *Møtet mellom kulturer* (1986), reflekterte denne evne til å leve i grenselandet. Da han i 2001

nyskrev boka var kulturer blitt erstattet av mennesker (Møter mellom mennesker). Dette skiftet stemte godt med Dahls egen person og forskerutvikling. Han er et riktig levende menneske. Det blir enda tydeligere i denne siste utgaven. Uten å ha sammenliknet i detaljer kan jeg bekrefte at denne utgaven er fullstendig revidert og nyskrevet. Dahls radar overfor nyere forskning har ført til at en rekke viktige impulser er

kommet med. I forordet nevner han blant annet følgende:

- Interkulturell kommunikasjon må ses i en kritisk historisk kontekst hvor det lyttes på tvers av fagfelt.
- Forestillingen om kultur som nasjonalkultur må møtes med et kritisk blikk ettersom vi alle lever i flerkulturelle samfunn.
- Makt står sentralt i studiet av kommunikasjon. Det utfordrer oss til å kartlegge hvor maktsentrene finnes.

Denne tredje utgave er fortsatt en innføringsbok til bachelornivået. Derfor behandler den også en rekke grunnleggende temaer innen fagfeltet slik som verbal og nonverbal kommunikasjon og prosessanalyse. Det finnes videre gode oversiktlige kapitler om semiotisk analyse og hermeneutisk analyse. Kapittelet om

identitet (Identitet – hvem er jeg?) er tydelig gjennomarbeidet og nyskrevet. I møtet med en eksplosiv globalisering og den økende hybrid-kulturen blir identitetsproblematikken viktig for oss alle og især for studenter på bachelor-nivå.

Kapitlet om 'Kommunikasjon i et flerkulturelt samfunn' er en nyskapning hvor Dahl går inn i migrasjonsprosesser, konstruksjon av identitet, konflikthåndtering og bruk av makt i kommunikasjon. Her er det mye visdom å hente for både studenter og folk ellers som jobber med det flerkulturelle samfunnet.

I 2011 bidro en del av oss til et festskrift til Øyvind Dahls 70-årsdag: Forståelsens gylne øyeblikk (Thomas Drønen, Kjetil Fretheim og Marianne Skjortnes). Festskriftet ga mye konstruktiv kritikk og viste både hva vi har lært av Dahl og hvor det er nye dører å åpne. Når jeg nå leser hans nye utgave av Møter mellom mennesker noterer jeg igjen og igjen at Dahl har samlet opp våre utfordringer og innspill. Mitt eget anliggende gikk på dette med den multireligiøse verden og religionsmøtet i et multireligiøst samfunn. Dette anliggende har Dahl i sin nye utgave samlet opp og vist at det har ført hans tenkning omkring interkulturell kommunikasjon et lite skritt videre.

R. Po-Chia Hsia:

A Jesuit in the Forbidden City. Matteo Ricci 1552-1610, 359 p. Oxford: Oxford University Press 2010. ISBN 978-0-19-959225-8 (Hardback, også tilgjengelig som paperback og e-bok). Pris £ 42.

Bokmelding skrevet av Knud Jørgensen

Det var i møtet med kinesiske universitetslærere i nitti-årene at jeg for alvor ble oppmerksom på Matteo Ricci. 400 år etter sin død (1610) er han fortsatt en av de mest kjente vesterlendinger i Kina. Selv på sekulære universiteter studeres og lovprises han for sitt arbeid med å bringe vestlig vitenskap og religion til Kina og for bedre enn de fleste å ha gjort kinesisk kultur kjent i Europa. Ricci anses for å ha grunnlagt katolsk misjon i Kina (1583) og regnes for en av de mest kjente misjonærer gjennom tidene. I sine 28 år i Kina krysset han mer enn de fleste, grensene mellom kinesisk og vestlig tenkemåte og nød utbredt anseelse blant kinesisk intelligentsia både som vitenskapsmann og som 'scholar'.

Nærværende biografi er skrevet av en kineser med bakgrunn i Hong Kong. Po-chia Hsia er spesialist på det tidlige Europa og på den sosiale og kulturelle utveksling mellom Kina og Vesten. Det er første gang at en Ricci-biografi øser av både kinesiske og vestlige kilder. Her ligger bokens store styrke. Denne biografi vil helt sikkert sette stan-

darden for fremtidig forskning omkring Matteo Ricci. Det skyldes både forfatterens forskning av et stort utvalg av kilder, og det har å gjøre med verkets litterære kvaliteter; det er ganske enkelt en meget velskrevet bok om et bemerkelsesverdig levned som slo bro mellom mot-reformasjonens Europa og et Kina under Ming dynastiet.

Via en rekke nye kilder følger vi Ricci i fra Macao til Beijing. De første årene i Guangdong lever han sammen med sine kolleger som en fremmed buddhist-munk i Guangdong. Herfra drar han til Shaozhou og Nanchang i 1595 hvor hans kjennskap og vennskap med ledende konfucianske lærde fører til et dramatisk skifte av spor, fra buddhist-munk til *daoren* (*man of the Way*) eller *yiren* (*extraordinary man*): «...a man of cultivation and mystique....With his expertise in mathematics and astronomy, his library of western books and western scientific instruments, Ricci, the Master of the Way, was worthy of the attention of Confucian literati.» (p. 136). Denne nye 'persona' som

daoren og *yiren* åpnet dører til høyere klasser ettersom den kinesiske eliten var fasinert av slike personers magiske og ekstraordinære krefter. I Riccis tenkning fører det til en syntese av kristentro og konfusianisme som basis for forkynnelsen av evangeliet. Riccis ekspertise i karttegning, matematikk og astronomi vinner ham anerkjennelse og adgang først til Nanjing og dernest til Beijing.

I tekstbøker i missiologi brukes Ricci som en hovedrepresentant på 'accommodation' og tilpasning til kultur. Han og hans kolleger sto i fare for å skjule sine egentlige hensikter, hevder flere. Deres 'suksess' skyldes deres bruk av kinesisk og filosofi, deres måte å oppføre seg på (som lærde mandariner) og deres matematiske og astronomiske evner. «The Jesuits pioneered contextualization», blir det ofte hevdet. De var ikke redde for å relatere tradisjonelle kristne begreper til kinesiske termer, som f.eks. i deres valg av navn for Gud (*Shangdi* og *Tian*). Gikk Ricci for langt? Det

spørsmål drøftes fortsatt intenst blant 'scholars' på kinesiske universiteter:

Had Ricci and his followers diluted the contents of Christianity to such an extent that the Chinese were practicing a cult hardly worth its name? Could students, scholars and mandarins, if they were Christian converts, show respect to Confucius without compromising themselves in perhaps 'idolatrous' rites? Was it proper to call the ancient Chinese sages saints who might have gained heaven by dint of their virtue...? Was it filial piety or idolatry to offer food and drink to one's ancestors...? (p. 297).

Hvor går grensen mellom *ven-eratio* og *adoratio*, hvor slutter kulturen og hvor begynner religionen? Og går det an å formidle kristentroen uten dens vestlige/europeiske kledebon?

Her er et hovedverk om Matteo Ricci og om disse store missiologiske emner som fortsatt er svært aktuelle.

Paul Alexander & Al Tizon (red.):

Following Jesus. Journeys in Radical Discipleship. Essays in Honor of Ronald J. Sider, 235 sider, Regnum Books International 2013. ISBN: 978-1-9083.5527-0. Pris: £ 16.19

Av Knud Jørgensen

Mitt kjennskap til Ron Sider går tilbake til 1977, da jeg støtte på hans bok *Rich Christians in an Age of Hunger* (Downers Grove, IL: IVP, 1977). I årene forut hadde jeg jobbet i Etiopia som produsent ved Radio Evangeliets Røst. I tillegg til evangeliserende program lagde jeg reportasjer om sosiale begivenheter. Flere av disse reportasjer handlet om sulten i provinsene Wollo og Tigre i Etiopia, om borgerkrigen i Sør-Sudan og om apartheid regimet i Sør-Afrika. Kombinasjonen gjorde at kampen for sosial rettferdighet og forsoning ble et sterkt dobbeltspor i mitt liv, sammen med ønsket om å vitne om Jesus som frelser og herre. Sider's bok bekreftede dette dobbeltspor; i dag kaller vi det en holistisk eller integrert forståelse av evangeliet. Boken fikk stort gjennomslag og ble siden i *Christianity Today stemt inn som en av de viktigste bøker om religion i det 20. århundre*.

Det er derfor på sin plass at Sider æres med en rekke artikler som til sammen reflekterer 'a vision of biblical, authentic, radical discipleship – that is, what

it means to follow Jesus Christ faithfully and prophetically in the world' (p.3). Det er blitt en bok om Sider; det kunne ha gjort boka mindre spennende, men i dette tilfelle fungerer det stort sett fordi bidragsyterne samtidig tar opp sentrale anliggender, ikke bare om Sider, men om misjon, etterfølgelse, omsorg for skaperverket og om troen i det offentlige rom. Boka handler om aspekter i bibelsk etterfølgelse som Sider har kjempet for. Den bringer sammen en gruppe unge og gamle skribenter som i sine ulike sammenhenger er blitt sterkt påvirket av Siders visjon om et samfunn av disipler som lever ut evangeliet i verden.

Boken er delt opp i tre deler: Del 1 som handler om 'evangelical commitments' så som 'Jesus is Lord', kirken og kampen for rettferd, og bibeltroskap. Del 2 har overskriften 'holistic ministry and popularization'; viktige bidragsytere som Samuel Escobar og Shane Clairborne drøfter her tunge missiologiske tema, men gjør det så å si 'nedenfra' – en slags 'missiology from below'. Og del 3 inneholder essays om 'faith,

dialogue and public policy'. Sider og hans 'Evangelicals for Social Action' (ESA) har gått foran i arbeidet med å formulere en evangelisk-fundert politisk filosofi og bringe den ut i samfunnet i en dialog med ulike aktører. Eksempler er kapitler om global oppvarmning og 'economics as if Jesus mattered'.

Boken tegner et bilde av en viktig evangelikal opprører som mer enn noen annen hjalp til at for eksempel Lausannebevegelsen fikk et reflektert og integrert forhold til evangelisering og

sosialt ansvar¹. Flere av bokens kapitler utfordrer til et gjensyn med en radikal etterfølgelse hvor evangelisering, rettferd og forsoning møtes, hvor hengivenheten og troskapen mot Kristus er sterkere end troskap og hengivenhet mot eget land, og hvor et dypt menneskelig fellesskap kan bo sammen med visdom og en enkel livsstil.

Knud Jørgensen

Note:

- 1 Man kan lese mer om dette i Al Tizon, "Evangelism and Social Responsibility: The Making of a Transformational Vision", in Margunn Serigstad Dahle, Lars Dahle & Knud Jørgensen (eds.)

The Lausanne Movement. A range of perspectives. Calling the Whole Church to Take the Whole Gospel to the Whole World (Oxford: Regnum Books International, 2014).